

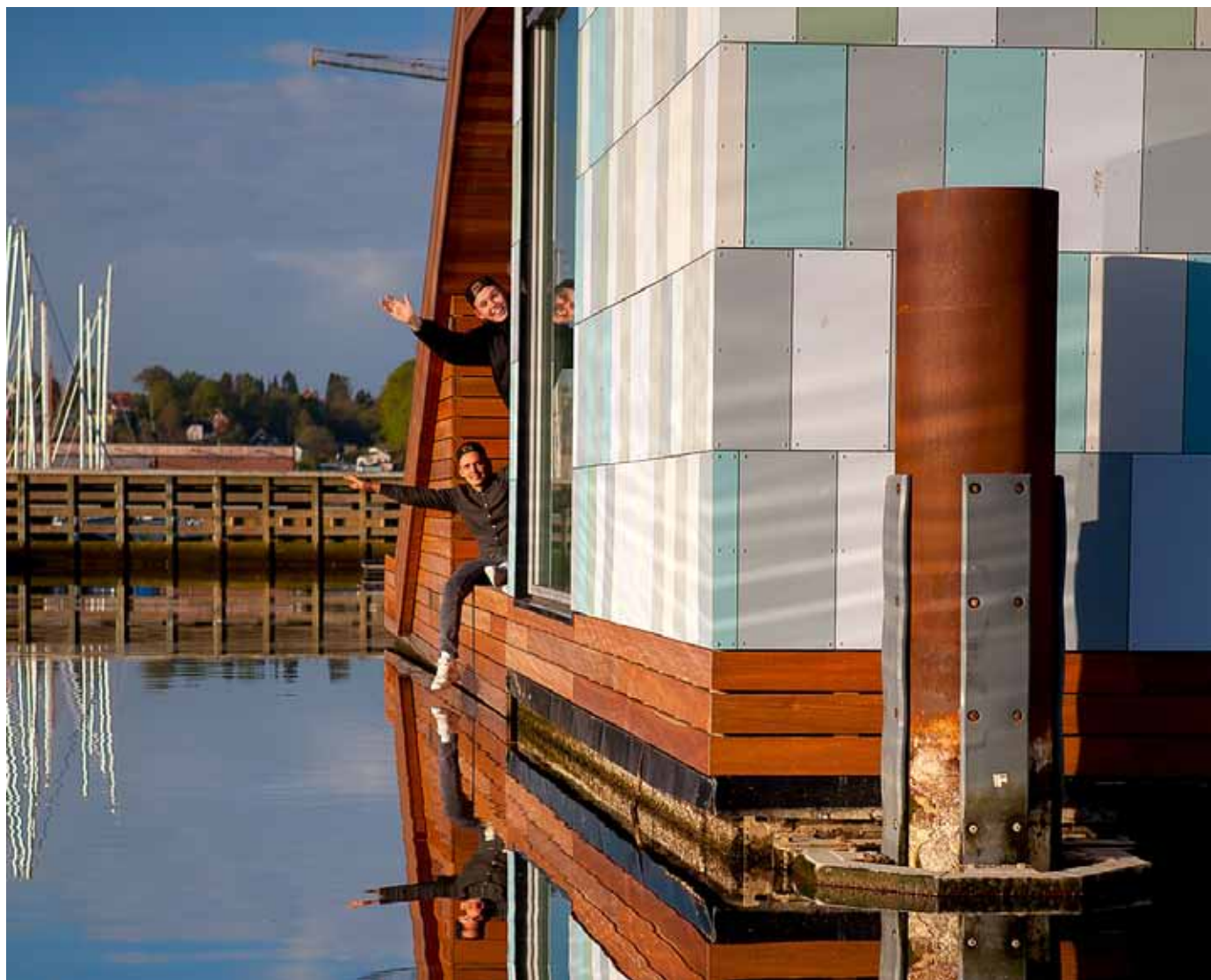

VEJLE ÅDAL OG VEJLE FJORD

VEDTAGET 27.01.16: Erhvervs- og udviklingsstrategi

Indholdsfortegnelse

Vision og formål.....	3
Præmisser for strategien	3
Forslag til organisering	4
Udviklingsmuligheder og perspektiver.....	5
Muligheder ved en evt. nationalpark?	6
Dambrugs-erhvervet	7
Landbrugs-erhvervet	8
Skovbrugs-erhvervet.....	10
Friluftsliv, sundhed, oplevelser og formidling.....	11
Natur, landskaber, geologi, vandmiljø og formidling	13
Kulturhistorie og formidling.....	16
Turismerelaterede erhverv	18
Landdistrikter og bosætning	19

Vision og formål

Den overordnede vision med strategien er at udvikle og brande Vejle Ådal – Vejle Fjord-området for at skabe yderligere vækst indenfor primærerhverv, bosætning og oplevelsesøkonomi, og dermed skabe merværdi for hele Vejle Kommune.

Visionen er samtidig at skabe et unikt natur- og oplevelsesområde omkring Vejle Ådal og Vejle Fjord, som har både nationalt og internationalt format.

Endelig er det overordnede formål at opnå synergigevinster for både erhverv og natur ved en samlet planlægning og koordinering af kommunens og andre interessenters forskellige indsatser i området.

Dette gøres ved at strategien beskriver én samlet erhvervs- og udviklingsstrategi for hele området omfattende de største erhverv og de vigtigste naturmæssige og kulturhistoriske potentialer. Strategien skal være helhedsorienteret i ordets bedste forstand, således at erhvervene og erhvervsmulighederne ses i tæt sammenhæng med områdets natur- og miljømæssige potentialer og bæreevne.

Visionen og strategien udvikles løbende i samarbejde med erhverv, lodsejere og alle øvrige interessenter i området.

Præmisseser for strategien

Byrådet i Vejle Kommune har formuleret en række præmisseser for erhvervs- og udviklingsstrategien:

- Udviklingen af Vejle Ådal / Vejle Fjord skal ske uden at begrænse erhvervslivets udvikling, men gerne skabe nye udviklingsmuligheder.
- Udviklingen af Vejle Ådal / Vejle Fjord skal ske i nært samarbejde med landbrug, skovbrug, dambrug og andre naturbaserede erhverv ('primær-erhvervene').
- Udviklingen af Vejle Ådal / Vejle Fjord skal ske i tæt dialog og samarbejde med alle lokale interessenter.
- Området Vejle Ådal / Vejle Fjord rummer potentialer under overskrifterne 'livskvalitet' og 'oplevelsesøkonomi', som Vejle Kommune ønsker at udvikle.
- Vejle Ådal / Vejle Fjords potentialer ligger især indenfor vand, natur, geologi, kulturhistorie, oldtidshistorie, friluftsliv, sundhed, formidling, naturbaserede erhverv, turisme, lokale producenter og lokale samfund og i at skabe gode rammer for bosætning og virksomheder med grøn profil.
- Vejle Kommunes arbejde med udvikling af Vejle Ådal / Vejle Fjord-området, skal ske ud fra følgende præmisseser:
 - Frivillighed og respekt for ejendomsrettens ukrænkelighed
 - Sikre fortsatte udvidelsesmuligheder for landbrugs-, skovbrugs- og dambrugsproduktionen
 - Hvis der sker forringelser af erhvervenes nuværende produktionsmuligheder som følge af Erhvervs- og udviklingsstrategien, så sker det mod compensation/erstatning efter aftale med den enkelte ejer.
 - Erhvervs- og lodsejerinteresser skal sikres min. 50% repræsentation i et koordinerende organ ('udviklings-bestyrelse') for arbejdet, og medlemmerne skal bestå af folk fra lokalområdet.
- Det er en forudsætning for det videre arbejde og fremdriften i de prioriterede indsatser, at der tilvejebringes eksterne midler via fundraising.

Sådan er strategien blevet til!

Startskuddet til arbejdet med en Erhvervs- og udviklingsstrategi blev givet af Byrådet i maj 2013. I september 2013- marts 2014 afholdtes en række møder med tre grupper af lodsejerrepræsentanter for henholdsvis; landbrug, skovbrug og dambrug udpeget af erhvervene selv. I marts 2014 blev de første tre gruppers arbejde præsenteret og debatteret ved et offentligt lodsejermøde. I oktober 2014-februar 2015 blev strategi-processen udvidet med repræsentanter fra natur & friluftsliv, landdistrikter, kulturhistorie og turisme. Interessenterne fra de 4 nye spor mødtes ved en række møder og workshops.

Som afslutning på de ialt syv gruppers arbejde, blev samtlige deltagere inviteret til stormøde i marts 2015, hvor den samlede strategi blev præsenteret og debatteret. Det er ønsker og idéer fra den samlede proces med de 7 spor, der udgør grundstenen i den præsenterede strategi. Strategien indeholder en række forudsætninger samt et idékatalog, som grundlag for det videre arbejde i området.

Forslag til organisering

For at sikre dialog og koordinering mellem kommunen og alle lokale interessenter foreslås det, at der etableres et udviklingsråd og en udviklingsbestyrelse, som repræsenterer alle relevante interessenter i området.

Udviklingsrådet er et bredt forum, hvor alle interessenter deltager, for at sikre at processen sker 'nedefra og op', mens udviklingsbestyrelsen er et mere snævert forum. Rådet mødes en gang om året, mens bestyrelsen mødes mindst 3-4 gange om året. Råd og bestyrelse har ikke økonomisk ansvar, men er rådgivende overfor kommunen. Drøftelser i rådet er retningsgivende for bestyrelsens arbejde. Bestyrelsen tager beslutning om de initiativer, de ønsker fremmet. I bestyrelsen skal sikres ligevægt mellem erhvervs- og lodsejerinteresser i forhold til natur-, miljø-, friluft- og kulturinteresser. Der lægges vægt på, at alle interessenter repræsenteres af lokalt forankrede medlemmer.

Ind til den samlede strategi er vedtaget nedsættes en foreløbig bestyrelse ('formandsgruppe') med repræsentanter fra land-, skov- og dambrugserhvervene samt Vejle Kommune. Den foreløbige bestyrelse er fra januar 2015 udvidet med to personer, nemlig en repræsentant fra LAG Vejle og en repræsentant fra Danmarks Naturfredningsforening i Vejle. Senere etableres en egentlig bestyrelse med repræsentanter for alle interessenter ligesom udviklingsrådet etableres.

For at sikre fremdrift i erhvervs- og udviklingsarbejdet etableres et sekretariat ved Vejle Kommune, som også finansierer det. Sekretariatet faciliterer processen i samråd med bestyrelsen og refererer til kommunen.

Udviklingsmuligheder og perspektiver

Erhvervs- og udviklingsstrategien er udviklet og formuleret i perioden 2013-15 i tæt dialog mellem interessenterne og Vejle Kommune. I første fase var der fokus på erhvervene i området, da det er dem, der har mest på spil. I anden fase var der fokus på dialogen med øvrige brugere og andre interessenter.

Nedenfor oplystes en række ideer og forslag til konkrete handlinger og projekter, som kan iværksættes som led i erhvervs- og udviklingsstrategien. Forslagene er tematiseret for at give overblik, men den grundlæggende vision er, at forslagene så vidt muligt giver værdi for flere temaer eller interessenter på en gang. Det er disse synergigevinster, der er motivationen for at iværksætte erhvervs- og udviklingsstrategien. Jo flere synergier strategien kan bane vejen for, des større succes.

Der er foreløbig identificeret otte indsatsområder, som er beskrevet nedenfor. For hver indsatsområde er beskrevet nogle overordnede MÅL, som strategien skal sigte mod at nå. Ligeledes er beskrevet nogle eksempler på INDSATSER, som kan være mere eller mindre konkrete. Indsatserne har desuden forskellig 'modenhed' – således at nogle kan iværksættes ret hurtigt, mens andre kræver finansiering eller anden forberedelse.

Dette illustreres ved en farvelægning efter følgende skabelon:

Indsatser, der umiddelbart kan sættes igang

Indsatser, som mangler finansiering før de kan realiseres

Indsatser, som kræver en del forarbejde før de evt. kan realiseres

På kortet er vist forslag til område, som omfattes af strategien. Der er ikke fastlagt en præcis afgrænsning – i stedet arbejdes med et princip om at inkludere de lavtliggende og skrånede arealer nedenfor de store sammenhængende landbrugsflader.

Muligheder ved en evt. nationalpark?

Arbejdet med Vejle Ådal og Vejle Fjord skal være båret af lodsejere og lokale kræfter i området, hvor alle interessenter ønskes inddraget. Dialogen med erhverv, lodsejere og øvrige interessenter er en løbende proces uden slutdato. For at skabe tillid og tryghed er der brug for at bekymringer bliver besvaret og håndteret. Ligeledes er der brug for, at alle gode ideer og forslag bliver overvejet og formuleret løbende i det videre arbejde.

Det er hensigten med arbejdet med erhvervs- og udviklingsstrategien, at der etableres et tillidsfuldt samarbejde mellem erhvervene, lodsejerne, de øvrige interessenter og kommunen. Såfremt dette lykkes, og der er lodsejeropbakning, er det hensigten at arbejde videre med at afdække perspektiverne ved og muligheden for at etablere en nationalpark i området.

Det bemærkes, at en eventuel nationalpark kræver lokal opbakning og at en nationalparkbestyrelse kun kan gennemføre projekter og aktiviteter med lodsejernes frivillige deltagelse. Nationalparkloven indeholder ingen nye lovmæssige begrænsninger på erhverv eller aktiviteter indenfor området - de lovmæssige begrænsninger stammer fra den eksisterende miljølovgivning. En udnævnelse som nationalpark har en stærk branding-effekt både indenfor og udenfor landets grænser. Desuden vil det forbedre mulighederne for at tiltrække nye midler via fundraising.

Dambrugs-erhvervet

MÅL:

- A. Skabe langsigtede rammer for dambrug i Vejle Kommune.
- B. Udvikle og understøtte dambrugenes produktionsmuligheder og medvirke til større fleksibilitet inden for reguleringen af dambrugserhvervet.
- C. Brande dambrugserhvervet som en naturlig og integreret del af erhvervslivet i Vejle Ådal, herunder koordinere fælles markedsføring af området (niche-)produkter, samt koordinere fælles fundraising til udviklingstiltagene.

INDSATSER:

A – Rammer for dambrugserhvervet

- Udviklingsplan for de eksisterende dambrug og for eventuel placering af nye dambrug i Vejle Kommune. Dambrugene har brug for langsigtet stabilitet i produktionskravene. Udviklingsplanen kan give nye udviklingsmuligheder og afklaring for den enkelte dambruger.

B – Flexibilitet

- Udvikling af koncept for foderkvoteoverførsel ['kvælstof- og fosforbørs'] – inden for lovgivningens rammer at etablere frivillig ordning med henblik på at kunne flytte foderkvoter mellem dambrug.
- Fælles fundraising/erstatningsordning – samarbejde med kommunen om midler til pilotprojekter mv. og "ophugningsstøtte" til dambrug, hvor driften ophører.

- Pilotprojekter som f.eks. udvikling af alternative vandindtag/faunapassageløsninger inden for lovgivningens rammer, fælles projekt med fokus på reduceret udledning af fosfor mv.

C – Formidling og branding

- Fælles markedsføring – især omkring specialprodukter.
- Formidling om dambrugserhvervet – fælles indsats med henblik på at fortælle "den gode historie", herunder etablering af besøgsdambrug.
- Fælles branding-strategi – kan give nye brandingmuligheder, der ikke findes i dag.
- Flere 'gårdbutikker' – salg af fisk fra 'gårdbutikker' skaber oplevelser for besøgende og omsætning for producenten. Der er behov for en strategi, hvis konceptet skal udvikles og evt. samtænkning med Madværket. Gårdbutikkerne kan samtidig være en indgang til de rekreative tilbud i ådalen.

Indsatser, der umiddelbart kan sættes igang

Indsatser, som mangler finansiering før de kan realiseres

Indsatser, som kræver en del forarbejde før de evt. kan realiseres

Landbrugs-erhvervet

MÅL:

- A. Udvikle og understøtte landbrugets produktionsmuligheder, herunder inddrage og udnytte forskning og ny teknologi-udvikling, samt forøge den animalske produktion på robuste arealer omkring ådalen indenfor lovgivningen.
- B. Skabe større fleksibilitet indenfor landbrugsreguleringen, herunder arbejde for at give landbruget mulighed for at benytte sig af tiltag som beskrevet i redegørelsen fra Natur- & Landbrugskommissionen. Hensigten er at arbejde mere målrettet med kombinationen af produktions- og miljøgevinster.
- C. Formidle og brande landbruget som en integreret del af landskabet og naturen, herunder understøtte landbrugerne som natur- og landskabsplejere, samt professionalisere naturpleje som driftsgren. Desuden koordinere fælles markedsføring af områdets (niche-)produkter, samt koordinere fælles fundraising til udviklingstiltagene.

INDSATSER:

A – Produktionsmulighederne

- Udvikle og forøge den animalske produktion omkring ådalen. F.eks. kan dyretrykket på landbrugsarealer forøges ved at hæve det fra de nuværende 0,7-0,8 og op til 1,4 dyreenheder indenfor gældende lovgivning.
 - Pilotprojekter som f.eks. projektaftaler om bedre grøftning (afvanding) af engområder for at skabe bedre afgræsning og høslæt om sommeren, kombineret med opstemning af grøfterne om vinteren så der skabes vintervåde enge som kan tilbageholde næringsstoffer. Dermed skabes gevinster for både kvægbrug/dyreholdere samt for natur og miljø.
 - Sparringsamtaler med fremtidens store landbrug. Et pilotprojekt mellem landbrug og kommune, hvor målet er at landmanden får udvidet sine handlemuligheder og der skabes et fælles udgangspunkt for nye tiltag hos landmand og kommune.
- Bedre adgangsforhold – både for at forbedre de enkelte bedrífers arbejdskørsel, men også for borgere til at komme ud i og rundt i ådalen og fjordlandskabet. Samtidig sikres at færdslen sker i de mest robuste områder.

- Biogasproduktion – forgasning af gylle og andre affaldsprodukter fra landbruget skaber nyt produkt i form af biogas. Det kan samtidig kombineres med at udnytte græs/træflis fra naturpleje i ådalen sammen med grønt husholdningsaffald. Dermed skabes mulighed for ny indtægt for landmanden, samtidig med at der kan frigøres midler til naturpleje.
- Forskning og ny teknologi-udvikling – understøtte/initiere forskning i fødevareproduktion og udvikling af ny produktionsteknologi (BAT-udvikling), f.eks. luftrensning i bygningerne, ”modelstald”-projekter el.lign. Det giver gevinst for både landmand og miljø.

Indsatser, der umiddelbart kan sættes igang

Indsatser, som mangler finansiering før de kan realiseres

Indsatser, som kræver en del forarbejde før de evt. kan realiseres

B – Flexibilitet

- Vidensdeling om f.eks. hegning langs vandløb, som ikke altid er nødvendig.
- Jordfond/jordfordeling – en afgørende mulighed for at afgive jord i ådalen og få jord mere hensigtsmæssige steder. Ved etablering af en jordfond opnås den største flexibilitet både for jordbrugeren og for naturprojekterne.
- Minivådområdeprojekter kombineret med øget gødskning i afgrænsede områder.
- Fælles græsning på tværs af matrikel-/ejendomsskel (30-40 ha), så der skabes bedre rentabilitet.
- Forsøgsprojekter med øget kvælstoftilførsel i et afgrænset område kombineret med undersøgelser af udvaskning og effekter.
- 'Internt kvælstofbytte' – mulighed for at bruge ekstra kvælstof på de høje/robuste jorder, hvis man undlader at sprede kvælstof på de lave/sårbare jorder - eller hvis man laver kvælstoffjernelse (om vinteren) på de lave jorder. Så at sige et bytte af kvælstof 'fra eng til ager'.
- 'Kvælstofbørs' – mulighed for at bytte/ handle med kvælstofkvoter mellem ejendomme.
- Indtænke færdsel med landbrugsmaskiner på tværs af ådalen og omkring de mindre byer i den samlede planlægning.

C – Formidling og branding

- Formidling af landbrugserhvervet – fælles indsats om at fortælle den gode historie. Det skal bl.a. formidles, at landbrugsdriften er afgørende for at sikre landskabsværdierne og de lysåbne, beskyttede naturtyper (der er brug for kreaturer og græsningsdyr for at sikre en god naturpleje i ådalen – og forudsætningen for dette er, at der er økonomi i landbrugets husdyrhold).
- Vidensdeling om udnyttelse af støttemuligheder for at forbedre driftsøkonomien i naturpleje – 'at producere natur'. Fælles vidensopbygning mhp. fremtidig HNV-registrering og støttetildeling.
- Græsningsbank/dyreholderregister – koordinering af dyr og græsningsarealer, så dyrene får flere græsningsmuligheder og de gode naturarealer får naturpleje.
- Fælles udvikling af f.eks. nye græsnings- og høsløsmetoder, der kan skabe bedre økonomi og samtidig være til gavn for natur og miljø.
- Regulering af publikumsadfærd - regulering af/planlægning for offentlighedens adgang, affaldsindsamling, erstatning for hæværk og evt. et 'Rangerkorps'.
- Vildtplejelaug – udvikling af vildtbestandene gennem dannelse af fælles vildtplejelaug (samarbejde med jægerne).
- Fælles markedsføring – mulighed for mersalg af nicheprodukter og udvikling af nye specialprodukter. Besøgslandbrug og gårdbutikker.

Skovbrugs-erhvervet

MÅL:

- A. Organisere skovbruget i en dynamisk ramme med lokal forankring.
- B. Udvikle og understøtte skovbrugets produktionsmuligheder.
- C. Udvikle friluftsmulighederne i skovene med mulighed for fleksibilitet og med en overordnet koordinering.
- D. Skabe oplevelsesøkonomi, nye produkter samt en fælles markedsføring og branding i relation til skovene.
- E. Sikre biodiversitet i skovene herunder sikre skovene som levesteder for vildt.
- F. Arbejde for klimatiltag i relation til skovene.

INDSATSER:

- Fornyelser i skovdriften. Plads til mangfoldighed og eksperimenter. Sikre diversiteten. Rekreative produkter kan tilbydes f.eks. fugle- og svampeture.

- Udvikling af nye friluftstilbud – og salg heraf. Videregive glæden ved oplevelser i skoven. Rekreative oplevelser, f.eks. fugle- og svampeture, hundeskove, MTB-ruter. Bedre formidling af naturtiltag og information til publikum. Bevare og fremme det historiske og kulturelle i området.
- Fælles skovplaner og fælles rådgivningshjælp - herunder fælles certificering, fælles (lokal) afsætning, udnyttelse af tilskudsordninger, fælles naturdriftsplaner. Initiativerne skal styrke samarbejdet mellem de lokale skovejere.
- Infrastruktur – mulighed for forbedringer af vejnettet. Gavner både erhverv og den rekreative brug.
- Opsynsmand (Ranger-ordning) indenfor området kan være en mulighed.
- Formidling af skovbrugserhvervet - bl.a. om hvorfor der skal være plads til både at have produktionsskovbrug og ekstensiv skovdrift. Der formidles ud fra en positiv vinkel.

- 'Skogskonto'. En udviklingsplan kan medvirke til at skabe lovgivningsmæssig baggrund for en såkaldt 'skogskonto' efter svensk forbillede (Skattemæssig udligning af indtægter v. hugst over flere år. Initiativet kunne igangsættes som en forsøgsordning parallelt med Natur- og Landbrugskommissionens forslag).
- Regulering af publikum og friluftsliv - fælles friluftspolitik indenfor udviklingsplanen. Man kan styre/fordele belastningen fra publikum mellem de private, kommunale og statens skove. Adgangen til skoven styres, fx ved at lave hundeskove. Fælles retningslinjer for at styre hvordan adfærden foregår, herunder bl.a. arbejde på at styre publikum væk fra de skovområder, hvor der skal tages særlige hensyn til arter eller er særlige jagtinteresser.
- Afsætning af produkter, oplevelser, forædling samt branding. Øget lokalafsætning og gerne forædling af råvaren - skaber arbejdspladser. Fælles mærkning af produkter fra Vejle Ådal – Vejle Fjord området (forædling af produkter og udvikling af nye produkter).
- Forvaltningsplan for hjortevildtet – koordineres i forb.m. udviklingsplanen, også med kommune- og statsskovene.
- Vildtplejelaug – udvikling af vildtbestandene gennem dannelse af fælles vildtplejelaug.
- Klimatiltag og –regnskab. Klimatilpasset skovbrug og CO2 regnskab.

Indsatser, der umiddelbart kan sættes igang

Indsatser, som mangler finansiering før de kan realiseres

Indsatser, som kræver en del forarbejde før de evt. kan realiseres

Friluftsliv, sundhed, oplevelser og formidling

MÅL:

- A. Udvikle oplevelsesmuligheder indenfor natur, kulturhistorie, geologi og adventure. Brugen af området afstemmes, så der både er mulighed for at opleve stilhed/uforstyrrethed og mulighed for en række aktive udfoldelser.
- B. Udvikle og udbygge faciliteter, stier mv., som understøtter den forskelligartede brug af området i samarbejde med lodsejere på basis af frivillige aftaler. Udvikle bærende oplevelsespunkter - bl.a. oplevelsescenter eller andre oplevelsespunkter med stort besøgs-potentiale.
- C. Skabe en aktiv formidling af de forskellige oplevelser og muligheder for udfoldelser i området.

INDSATSER:

A – Udvikle forskellige friluftstilbud

- Dialog og kommunikation: Fælles værdisæt for de forskellige interessegrupper og fælles netværksmøder/udviklingsmøder for interessenter omkring Vejle Ådal og Vejle Fjord.

- Oplevelser i ådalen: Ruter med formidling af "historier" om landskab, geologi, kultur mm. Highlights bindes sammen med cykel-, vandre-, løbe- og rideruter, herunder sammenkobling af byen og ådalen via den bynære natur. Adgang til udsigterne i Vejle Ådal, herunder adgang for kørestole - evt. etablering af nye udsigtsplatforme, tårne og udkigsteder. Etablere geologiske besøgssteder i ådalene og ved fjordens mest markante lokaliteter eksempelvis; Hvidbjerg, Runkebjerg og Randbøl Hede.
- Tilbud til forskellige brugergrupper: Friluftstilbud, som henvender sig til forskellige aldersgrupper og brugersegmenter i samarbejde med lodsejere. Fokus på målgrupper, som ikke bruger området så meget. Brugergrupper er f.eks. børn og unge, familier herunder bedsteforældre. Oplevelser og adgang for handicappede på smukke steder.

- Differentierede områder for de forskellige aktiviteter: Opdeling i interesseområder eksempelvis i ådalen - stier til gang/løb, stier cykling/mountainbikes, hestestier/hundestier. På fjorden – områder til dykning/harpunfiskeri, motorbåde/lystfiskeri, jetski/vandski.

B – Udvikle og udbygge faciliteter, stier mv.

- Cykling som tema – 'cykeldestination Vejle'. Cykelruter med formidling af "historier" om landskab, geologi, kultur mm. Ruter/stier langs fjorden, brug bakkerne, børnevenlige ruter i ådalen. Særlige ruter i skovene for mountainbike.
- Muligheder for ophold og overnatning. Primitive lejrpladser og shelters både i ådalen og langs fjorden med toiletter, grill, vand og strøm (til opladning).
- Brugerfaciliteter udvikles. Infrastruktur og service-rastepladser for vandre- og cykelturisten, samt for ridegæster. Cykler til handicappede på Bindeballe-stien. Hundeskove. Udendørs forsamlingshus/bålhytter. Fugle- og observationstårne. Grejbanker. Naturlaboratorie og udsigtstårn ved Vejle Å nær DGI og Rosborg, bro over/under motortrafikvejen til Kongens Kær.
- Heste i ådalen. Overnatningsmuligheder for ridende med hø-hoteller og lejrpladser med hestefolde. Særlig ridestier eller ridespor. Hestevognsture/udlejning, udlejning af rideheste, guidede rideture. Ridestisystemer – 8-tal eller cirkelformede. P-pladser til hestetrailere. Udvikle flerdagsrideture i ådalen.
- Oplevelser og aktiviteter Vejle Fjord. Snorkling i fjorden herunder snorkelstier, undervands-safari, hav-haver som "kolonihaver" for enden af broer, kitesurfing ved Holtser Hage, glaskasse i fjorden, for folk som vil se under overfladen, nye aktiviteter på fjorden f.eks. kabelpark, lystfiskeri herunder guidede lystfiskerture. Vinterbadefaciliteter. Udvikling af området ved Brejning Strand.

- Oplevelser og aktiviteter Vejle Å. Sejlads i kano og kajak - flere sejltilladelser på åen, forlænge stryget ved Haraldskær Fabrik, så kanoer kan sejle igennem uden at kæntre eller riverraftning ved Haraldskær Fabrik. Lystfiskeroplevelser og faciliteter for lystfiskere. Guidede lystfiskeroplevelser.
- Udsigterne i Vejle Ådal og langs Vejle Fjord - etablering af nye udsigtsplatforme, tårne og udkigsteder for at fremme landskabsoplevelsen.
- Oplevelsescenter - centralt besøgscenter. Der arbejdes på et naturnært center ved Haraldskær eller Vingsted.

- Stier – forskellige brugergrupper og forskellige temaer. Udbygge stisystemer til sammenhængende stisystem langs fjorden og i Vejle Ådal. Certificering af stier. Cykelruter med specifikke temaer – geologi, historie og kultur f.eks. stenalderstien, slots-stien, fabriksstien. Vandrestier, cykelstier, MTB-stier, ridestier. Bynær kærlighedssti, Regentsti-tidssti.
- Ro og stilhed. Mental sundhed "stilheden", Helseskoven, Stillesteder for stressramte.
- Arkitekturpolitik. Arkitektur i ådalen skal tilpasses landskabet, når der udvides eller bygges nyt.
- Muligheder for nye erhverv i ådalen/ved Vejle Fjord. Økoturisme, udbygning af overnatningstilbud (hytter, bed and breakfast mv) kursusvirksomhed, guidevirksomhed, vintersportsaktiviteter, madlavningsferie, gårdbutikker, hesteudlejning. MTB-ruter mod betaling, branding med

- lokale madvarer fra Vejle Ådal, spisesteder/caféer med lokale råvarer, service-rastepladser for vandrere/cyklister, udlejning af både på fjorden til turister, riverraftning. Bondegårdsferie, hestevognsture. Pilgrimsherberge i ådalen.
- Særlige steder til særlige begivenheder. Naturkirke, skovgravplads, brudeskov – når man bliver gift kan man plante et træ i en klimaskov/skovhave.

Indsatser, der umiddelbart kan sættes igang

Indsatser, som mangler finansiering før de kan realiseres

Indsatser, som kræver en del forarbejde før de evt. kan realiseres

C – Aktiv formidling

- Naturvejledning – Naturvejleder direkte knyttet til ådalen. Guidede turer. Ryste-sammen arrangementer for skoler, firmaer, klubber (aktiviteter/oplevelser/madlavning/overnatning)
 - Formidling. Information om stier og faciliteter på hjemmeside, mobil-apps, QR-koder, pjecer og infotavler skal binde projektet sammen og formidlet på engelsk, tysk, dansk. Informationshytter/udkigsposter, geocatching/skattejagt, interaktiv formidling.
 - Aktiviteter. Tarzanland, Vingsted Jernalderlandsby – noget lignende andre steder. Pakketurne - konceptture med – overnatning – cykling/vandring/kano/kajak, stjernature.
 - Etablering af 'ranger'-gruppe, som formidler området, samt medvirker til at styre publikums adgang og adfærd (affald, hunde mv.).
-
- Events. Events målrettet forskellige målgrupper: Unge, indvandrere, kvinder, mænd, familien, handicappede. Fælles events, hvor lodsejere og forskellige foreninger samarbejder. Foreningsdrevet adventure race: Løb, MTB, kano, klatring osv. med deltagere fra hele verden.

Natur, landskaber, geologi, vandmiljø og formidling

MÅL:

- A. Bevare og tydeliggøre det smukke landskab - der fortæller historien fra tunneldalens dannelse under istiden til vore dages klimaudfordringer - og udvikle større sammenhængende naturområder fra fjord til hede, samt sikre større biologisk mangfoldighed.
- B. Sikre renere vandmiljø, fri faunapassage i åsystemer og mulighed for lokale oversvømmelser i ådalen fra kilde til fjord.
- C. Udvikle en unik oplevelse med en mosaik af natur, geologi, kultur og erhverv, der er afstemt med hinanden, og hvor man profilerer de enkelte områder klart og tydeligt.
- D. Videreudvikle og udvide formidlingstiltagene, så der sættes yderligere fokus på de naturmæssige kvaliteter, der findes i Vejle Ådal og langs Vejle Fjord bl.a. i samarbejde med i Økolariet, Vejle Museerne og Naturstyrelsen.

INDSATSER:

A – Bevare og tydeliggøre det smukke landskab, udvikle større sammenhængende naturområder og sikre biologisk mangfoldighed

- Pleje af den lysåbne natur – enge og overdrev. Sikre afgræsning af enge og overdrev i samarbejde med lodsejere, evt. ved at danne flere kogræsserlaug. Afhøstning af enge inden afgræsning - bruges til biogas. Begrænse pil og træer ved afgræsning. Skabe nye overdrev ved at fjerne nåleskov.
- Sikre og udvikle den kystnære natur. De unikke skræntskove bevares, herunder den utæmmede landskabsdannelse. Anden kystnær natur sikres og udvikles, f.eks. strandengene.

- Naturskov og stilhed. Sikre mere urørt skov/naturskov i Vejle Ådal herunder sikre områder med stilhed og "urørt" natur. Antallet af gamle træer og rådne træer i skovene skal øges. Når fredsskov nedlægges skal skovrejsning sikre sammenhængende skov i området. Etablering af forsøg med skovhaver.
- Sikre sammenhængende natur og mere natur. Skabe sammenhængende arealer til afgræsning. Det kan gøres ved kompensation til lodsejere, etablering afgræsningsnetværk i større enheder o.lign. Naturgenopretning skal ikke altid foregå i eksisterende natur – marginaljorde kan inddrages til natur mod kompensation. Rewilding i udvalgte områder.

- Øget mangfoldighed og biodiversitet i hele området. Afsætte plads til store rovdyr. Insektpleje – f.eks. insekthoteller. Naturpleje der sikrer vilde blomster. Skabe rum til sjældne fugle.

B – Renere vandmiljø, fri passage i åsystemet, oversvømmelser i ådalen fra kilde til fjord

- Vandmiljøets kvalitet beskyttes og forbedres. Arbejde for at bedre vandkvalitet - jfr. Vandrammedirektivet – herunder i Fårup og Engelsholm sø, samt Vejle Fjord.
- Genslyngning af vandløb på flere strækninger af Vejle Å. Sikre en god tilstand i tilløb og bække. Fritlægge flere rørlagte vandløb.
- Sikre faunapassage i vandløbene. Fri faunapassage i hele åsystemet (under hensyntagen til kulturhistorien).
- Oversvømmelser i ådalen. Arbejde for flere naturlige oversvømmelser i samarbejde med lodsejere, f.eks. ved at afbryde dræn.

- Genetablering af fjordens økosystem. Arbejde for større ålegræsområder og mere tang i fjorden. Sikre og genskabe muslingebanker i fjorden. Skabe et varieret vandmiljø bl.a. gennem flere stenrev i fjorden. Etablere havkolonihaver - med produktion af blåmuslinger og tang. Sikre sunde og selvreproducerende fiskebestande, evt. ophjulpet af udsætning af saltvandsfisk.

Indsatser, der umiddelbart kan sættes igang

Indsatser, som mangler finansiering for de kan realiseres

Indsatser, som kræver en del forarbejde før de evt. kan realiseres

C – Udvikle en unik oplevelse med en mosaik af natur, geologi, kultur og erhverv

- Formidling om naturen. Formidling ift. natur og arter, da de ikke er synlige i sig selv. Særlig formidling i forhold til kilder, bække, åer mht. renhed og kvalitet. Interaktiv formidling, elektronisk formidling, formidling via naturvejleder.
 - Formidling om geologi i området, herunder formidling om geologiske fænomener og lokaliteter
 - Frivillighed og naturpleje. Flere events hvor deltagere involveres aktivt i naturpleje – godt at mange oplever, at når vi løfter i fællesskab kan vi meget. Etablere kogræsserlaug. Involvere skoler i naturgenopretning.
-
- Landbrugs-erhvervets rolle og muligheder. Særlig indsats for, hvordan man kan udvikle indtjeningen i landbrugserhvervet samtidig med, at naturværdierne forbedres. Sikre udviklingsmuligheder for dyreholdere, der specialiserer sig i høj naturværdi og naturplejedyr. Al naturudvikling skal ske i dialog med lodsejere.
 - Besøgscenter. Centralt beliggende formidlingscenter med kulturhistorie, miljø, natur og erhvervshistorie ved Haraldskær.
 - Økolariet udnyttes som et centralt bynært center for formidling af samfundsrelevant naturvidenskab, fx omkring forvaltning af naturen, biodiversitet, samspillet mellem primærerhvervene og naturen.

Kulturhistorie og formidling

MÅL:

- A. Udvikle og understøtte forsknings- forvaltnings- og formidlingsstrategier ved VejleMuseerne og formidlingsstrategien ved Kongernes Jelling ved at sætte fokus på temaer og lokaliteter, der fortjener bedre tilgængelighed og tydeligere sammenhænge i Vejle Ådal – Vejle Fjord området Samarbejder med relevante institutioner, eksempelvis Naturstyrelsen udvikles.
- B. Udvikle fælles temaer mellem natur-, kultur – og kunsthistorie, der belyser landskabets betydning for den kulturelle udvikling gennem 12.000 år i området. Temaer som inkluderer vand, land, naturudnyttelse, møller, erhverv og industri og stedsspecifikke kunstværker.
- C. Formidle og brande kulturhistorien som en integreret del af områdets naturhistorie, herunder udvikle begrebet ”museet uden vægge”.

INDSATSER:

A – Udvikle og understøtte strategierne

- Videreudvikle forskning og formidling i relation til Egtved, Jelling og Kongernes Jelling og Ravning broen, samt integrere Jelling i områdets fokuspunkter mht. til forskning og formidling.
- Videreudvikle forskningsprojekter i trekantsområdet, herunder Lillebæltsprojektet, bronzealderlandskabsprojektet samt det internationale vandrestillingsprojekt, Vikings in the Baltic.
- Videreudvikle formidlingen i Robert Jacobsens og Jean Clareboudts skulpturpark, Tørskind Grusgrav.

- Udvikle VejleMuseernes formidlingsstrategier: f.eks. kan man videreudvikle fokussteder som Egtvedpigens grav, Vingsted jernaldercenter samt undersøge forholdet mellem Jelling monumenterne og Ravning broen.
- En kulturhistorisk landskabsanalyse af Vejle Ådal og Vejle Fjord med målsætning om at bevare og synliggøre de kulturhistoriske værdier og mangfoldigheden i kulturlandskabet, med fokus på gravhøjlandskabet og Egtvedpigens Grav.
- Videreudvikle forvaltnings- og formidlingsstrategier: genopdage og nyregistrere unikke lokaliteter fra jægerstenalder og bondestenalder i Vejleområdet, herunder Sønderkær.
- Udvikle en sammenhæng mellem Kunstmuseets satsning i det offentlige rum omkring Maria Park/Byparken og Vejle Ådal –Vejle Fjord området.

- Udvikle en strategi for et moderne formidlingscenter i Egtved, Vingsted og Ravning Enge, samt videreudvikle strategien ved Jellingmonumenterne.
- Registrere, forbedre og nytænke adgangsforhold til flere lokaliteter fra stenalder, bronzealder og jernalder, der kobler sig op på de mere kendte lokaliteter.
- Udvikle en ny forsknings- og formidlingsstrategi omkring moseliget fra Haraldskær (Dronning Gunhild) og fundstedet.
- Udvikle en ny formidlingsstrategi der fokuserer på godser i landskabet, tema: godslandskabets historie.

B – Udvikle fælles temaer mellem naturhistorie og kulturhistorie

- Tema: Vand, bosættelse, erhverv og industri: Erhvervshistorie i Vejle Ådal i almindelighed og Spinderihallerne og møllers industrihistorie i særdeleshed. Vand kommer ligeledes til at være temaet for VejleMuseernes første store hybride udstillingsstrategi i 2016/2017.
- Tema: Resilience and Climate in a Deep Time Perspective: Fundlokaliteters datering og placering i forhold til fortidens land- og vandstigninger - en fortælling om landskabets forandring og menneskets evne til at tilpasse sig og modstå (resilience) klimaforandringer gennem tid i forhold til land og vandhævninger i de sidste 12.000 år. Temaet kan give en dyb tidsdimension til en aktuell satsning i Vejle Kommune: Resilient cities.
- Tema: Knudepunkter: Hærvejens og Vejle ådalenes betydning som trafikknudepunkt og færdselsåre gennem tiderne.
- Tema: Tidsrejsen gennem Danmarkshistorien: Udvikle arrangementer og events i området, der guider folk gennem 12.000 års kulturhistorie fra oldtiden til kongeriget opståen i Jelling videre til middelalderens Vejle op til det moderne Vejle Ådals land og bysamfund i det 21. århundrede.

C – Formidle og brande - Skabe merværdi i området med henblik på at få flere besøgende generelt (punkter fra A og B indgår i dette punkt)

- Udvikling og koordinering af arrangementer og større events, såsom solhvervsfest i Vingsted, Jelling Vikingemarked, Egtvedpigens dag, Pilefletterfestival, Røde Mølle og eventuelt andre begivenheder med events fra andre erhverv og afdelinger i kommunen.

- Udvikling af formidlingssteder som foreslået ovenfor kan skabe bedre branding.

- Undersøge om begrebet museer uden vægge kan bruges i denne sammenhæng (bør vente til en evt. nationalpark ansøgning).
- Koordinering af skoletilbud, der omhandler tværfaglige skolefag
- Koble kulturhistorien op på friluftsliv, motion, ridning mm.
- Bedre besøgsforhold, toiletter, cafeer i nye formidlingscentre.
- Fælles markedsføring sammen med natur og erhverv kan synliggøre kulturhistorien i bredere kredse til flere målgrupper.

Indsatser, der umiddelbart kan sættes igang

Indsatser, som mangler finansiering før de kan realiseres

Indsatser, som kræver en del forarbejde før de evt. kan realiseres

Turismerelaterede erhverv

MÅL:

- A. Skabe konkrete hovedattraktioner indenfor natur- og friluftsoplevelser på internationalt niveau. Turismeindsatserne i en Erhvervs- & Udviklingsstrategi må ikke blive fortyndet over et for stort område, men hellere kanaliseret ind i færre unikke helstøbte "fyrtårns-løsninger".
- B. Udvikle Danmarks bedste Outdoor/Friluftsregion! Udvikling og understøttelse af flere "outdoorfaciliteter" i Vejle Ådal og Fjord og formidlingen af dem. Skabe et oplevelsesrum omkring Vejle Ådal/Fjord, der fokuserer på oplevelser der fremmer sundhed.
- C. Fokus på integrering af alle led i samme service-kæde såsom eksempelvis mountainbike-rute i verdensklasse udbygget med egen cykelsmed, gear-shop og klubhus!
- D. Måltrettet identifikation af særlige segmenter og målgrupper med henblik på at udvikle mere målrettede tilbud til turisterne, end det er tilfældet i dag.
- E. Generelt løft af målgruppe-orienteret formidling og branding.

INDSATSER:

Unikke "fyrtårne" af international kaliber

- Besøgscenter fx ved Haraldskær: "Gletscher-Tårnet i Vejle Ådal". Tårnet kunne udformes som et is-bjerg med rutchebane fra toppen og hele vejen ned. Fundamentet kunne udformes som en smeltevands-tunnel. Hele tårnet indrettes som informationscenter, med moderne formidling omkring is-tid, kulturhistorie og natur. Gennemgående tema: hvordan gletscher og smeltevand har skabt ådalen?

Udvikling af "outdoor-faciliteter"

- Brug af naturen til fysisk bevægelse - cykling, vandring, løb, sejlads mv. - og til at fremme det mentale velvære ved blot at være ved vand og i skov.

- Bedre kano-forhold på Vejle Å, herunder flere daglige kano-pas, bedre faciliteter og mere formidling på ruten.
- Bedre sammenhæng imellem eksisterende stier herunder bedre faciliteter og formidling.
- Etablering af hærvejen som helstøbt vandreturs-koncept.
- Generel udbygning af mountainbike-faciliteter på ådals-skrænterne, faciliteter til skiløb på egnede lokaliteter, samt forbedring af rammer for fjordsejlad.

- Certificering af vandre-stier.

Målgrupper, segmenter og formidling

- Info-dag, der opdaterer "front-desk"-personale på alle relevante eksisterende turisttilbud i ådalen, herunder indhold, åbningstider og praktisk information. Tiltaget målrettes receptionister, naturvejledere og andet personale, der i det daglige er i tæt kontakt med turister og andre besøgende.

- Fælles analyse og identifikation af målgrupper og specifikke segmenter.
- Opgradering af formidlingen/fortælle historien om de mange friluftssundhedsmuligheder.
- Måltrettet spørgeskemaundersøgelse blandt turister – hvad savner man som turist i Vejle Ådal / Fjord?
- Ny samlet brochure dækkende Vejle midtby og tilbud langs fjorde

- Temaerne; vikinger, is-tid og friluftsliv har potentiale som ådalens gennemgående formidling, gerne i samarbejde med nabo-kommunerne.

Landdistrikter og bosætning

MÅL:

- A. Udvikle landdistrikterne ved at sikre og udbygge aktiviteter og arbejdspladser (erhvervsudvikling). Dels i de eksisterende erhverv, dels ved at skabe forudsætning for nye aktiviteter og arbejdspladser. Sikre flere gæster/turister i lokalsamfundene.
- B. Sikre flere beboere i landdistrikterne ved at skabe attraktiv bosætning - både i form af konkrete tiltag i ådals- og fjordområdet, men også ved den generelle branding-effekt.
- C. Skabe nye oplevelser, hvor gæsterne er de aktive.
- D. Formidle naturen og kulturhistorien i ådalen og langs fjorden og øge tilgængeligheden via et udbredt sti- og rutenet.

INDSATSER

- I Kommuneplanen skal der skabes plads til småerhverv i de mindre lokalsamfund. Det er nødvendigt for at sikre fortsat liv i småbyerne. Samtidig bevares det autentiske ved kulturlandskabet, når der skabes plads til småerhverv.
- Udbygge stiforbindelser i landdistrikterne – både i ådalene og fra Vejle og ud langs fjorden.
- Udvikle formidlingstemaer på stier og eksisterende besøgssteder. Formidlingen skal ske både virtuelt og analogt, med informativt materiale til både motionisten og naturelskeren. Et tema kan f.eks. være 'motion og mad'.
- 'Naturens Hus' i Egtved – formidlingscenter for ådalens oplevelser. Indrettes med formidlingsområde med café, turistinformation, et par ferielejligheder, udendørs opholdsområde samt 'Pitstop' med faciliteter til outdoor-oplevelser.
- Udvikling af oplevelsestemaer i naturen. Den aktivitetsskabende natur, den rekreative natur, den

meditative natur: Kontrasten til "tivoli" og kunstigt skabte omgivelser.

- Udvikling af oplevelsestemaer omkring kulturhistorien. Udnyttelse af de eksisterende kulturhistoriske lokationer. Landskabet i ådalen er ligeså meget kulturhistorie som natur.
- Formidling af kulturen i Egtved - både den professionelle kultur og amatørkulturen. I Roberthus udvikles en mindre stationær samling og en moderne digital formidling af Robert Jacobsen og hans værker. Desuden skal Roberthus rumme skiftende udstillinger som præsenterer den store gruppe af kunstnere, som bor i og omkring Egtved.
- 'Musik ved søen'. Stor årlig event i Egtved, som suppleres med mindre koncerter i løbet af sommeren.

- Historiske caféer langs Bindeballestien. Pitstop for gæster til fods og på cykel.
- Etablere deciderede cykel og ridestier – for eksempel i forbindelse med Hærvejen eller Kirstinelyst på heden – evt. etablering af heste og cykeludlejning.
- Understøtte udvikling af lokale råvarer. Udvikle lokale råvarer og skabe nye retter ved hjælp af stjernekokke, f.eks. ørred og boghvede, der før blev dyrket i hedeområder. Branding af både produktionen, forarbejdningen og salget af lokale råvarer.
- Fjordbåds-sejlads med landgangssteder. Rundtur på fjorden med oplevelser undervejs både på båden og landgangsstederne.
- Opgradering af 'Egtvedpigens Grav' som besøgscenter. Ønske at kunne se Egtvedpigens gå rundt i landskabet,

se hendes gøremål i en natur som er anderledes end i dag, se hvordan livet blev levet i bronzealderen. Besøgscenteret er både for den almindeligt historieinteresserede, for de mere nørdede og for de, som i virkeligheden er mest interesseret i "en god historie".

- Udvikling af oplevelsesmuligheder i Randbøldal. Der laves plan for Randbøldal med vand som tema, og hvor elementer af områdets historie kunne indtænkes.
- Klingebækgård som besøgssted. Stedets unikke kulturhistoriske værdier restaureres og formidles for besøgende.

